MEDHA AI

APPSC PAPER I: GENERAL STUDIES & MENTAL ABILITY · PSYCHOLOGY

Introduction to psychology

ఉచిత నోట్స్ PDF · 1 నోట్స్ · 25 Oct 2026

Medha AI ఉచిత స్టడీ మెటీరియల్. మీ పరీక్షకు నోట్స్, ప్రాక్టీస్, మాక్ టెస్టులు, పాత పేపర్ల కోసం **app.medhaai.in** లో ఉచితంగా మొదలుపెట్టండి.

medhaai.in

Notes · Practice · Mock tests · Previous papers

Start free at
app.medhaai.in

1 మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం: స్వభావం, చరిత్ర, వాదాలు, శాఖలు, సామాజిక సమస్యలు

మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం (psychology) అంటే ప్రవర్తన, మానసిక ప్రక్రియల శాస్త్రీయ అధ్యయనం; 1879లో లైప్‌జిగ్‌లో వుంట్ ద్వారా ఇది ప్రయోగశాల శాస్త్రంగా మారింది, పరస్పర పోటీ పడిన వాదాల (schools) ద్వారా ఎదిగింది, నేడు అనేక రంగాల్లో (చికిత్సా, మంత్రణ, పాఠశాల, న్యాయ, పారిశ్రామిక మొదలైనవి) పనిచేస్తోంది; హింస, వివక్ష, పేదరికం, బాల నేరప్రవృత్తి వంటి సామాజిక సమస్యలకు అన్వయమవుతోంది.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- **పదం, మొదటి వాడకం, ఆత్మ → ప్రవర్తన ప్రయాణం, వుంట్, జేమ్స్, థార్న్‌డైక్, "పితామహుల" జాబితా:** EDU-PS-01 చూడండి. ఈ నోట్ డిగ్రీ స్థాయి అంశాలను అదనంగా ఇస్తుంది.
- **వుడ్‌వర్త్ (Woodworth):** మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం అంటే **పరిసరాలకు సంబంధించి వ్యక్తి కార్యకలాపాల శాస్త్రీయ అధ్యయనం**.
- **మోర్గన్, కింగ్ (Morgan and King):** మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం **మానవ, జంతు ప్రవర్తనల శాస్త్రం**; ఆ శాస్త్రాన్ని మానవ సమస్యలకు **అన్వయించడం కూడా ఇందులో భాగం**.
- **బారన్ (Baron): ప్రవర్తన, జ్ఞానాత్మక ప్రక్రియల** శాస్త్రం.
- **ఎన్‌సీఈఆర్‌టీ (NCERT):** వివిధ సందర్భాల్లో **మానసిక ప్రక్రియలు, అనుభవాలు, ప్రవర్తనల** అధ్యయనం.
- **మెక్‌డూగల్ (McDougall): నడవడిక, ప్రవర్తనల** వాస్తవిక శాస్త్రం; **వాట్సన్ (Watson): ప్రవర్తన** శాస్త్రం (1913).
- **స్వభావం:** ఇది ఒక **శాస్త్రం** (క్రమబద్ధం, అనుభవాధారితం, వస్తునిష్ఠం, ఇతరులు తనిఖీ చేయగలిగేది); ఇది **జీవ / ప్రకృతి** శాస్త్రం (మెదడు, నాడులు, హార్మోన్లు), **సామాజిక** శాస్త్రం (సమూహాల్లో, సంస్కృతుల్లో మనుషులు) రెండూ. APPSC 2023 కి **సామాజిక శాస్త్రం** అని ఇచ్చింది.
- **మైలురాళ్లు:** ఫెక్నర్, ఎలిమెంట్స్ ఆఫ్ సైకోఫిజిక్స్ (Elements of Psychophysics, **1860**) → వుంట్ ప్రయోగశాల, లైప్‌జిగ్ (**1879**: శాస్త్రీయ మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం ఆరంభం) → స్మృతిపై ఎబ్బింగ్‌హాస్ (**1885**) → విలియం జేమ్స్, ప్రిన్సిపల్స్ (Principles, **1890**) → ఏపీఏ (APA) స్థాపన (**1892**, జి. స్టాన్లీ హాల్ మొదటి అధ్యక్షుడు) → విట్‌మర్ మొదటి మనోవైజ్ఞానిక చికిత్సాలయం (**1896**) → ఫ్రాయిడ్, ఇంటర్‌ప్రిటేషన్ ఆఫ్ డ్రీమ్స్ (Interpretation of Dreams, **1900**) → **బినే–సైమన్ మాపని (1905), మొదటి ప్రజ్ఞా పరీక్ష** → వాట్సన్ ప్రవర్తనావాదం (**1913**).
- **భారత్:** ప్రయోగాత్మక మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం మొదటి విభాగం, ప్రయోగశాల **కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయం, 1915 (ఎన్.ఎన్. సేన్‌గుప్తా**); **గిరీంద్రశేఖర్ బోస్ భారతీయ మనోవిశ్లేషణ సంఘాన్ని (Indian Psychoanalytical Society, 1922)** స్థాపించారు.
- **వాదాలు (APPSC పేర్కొన్న ఏడు):** నిర్మాణవాదం, ప్రకార్యవాదం, **ప్రవర్తనావాదం**, గెస్టాల్ట్, మనోవిశ్లేషణ, మానవతావాద, జ్ఞానాత్మక.

వాదం	స్థాపకులు	దృష్టి	ప్రధాన పద్ధతి
నిర్మాణవాదం	వుంట్, టిచెనర్	చైతన్యంలోని మూలకాలు	శిక్షణ పొందిన అంతఃపరిశీలన
ప్రకార్యవాదం	విలియం జేమ్స్, డ్యూయీ	అనుకూలనంలో మనస్సు ఉపయోగం	అంతఃపరిశీలన + పరిశీలన
ప్రవర్తనావాదం	జె.బి. వాట్సన్	పరిశీలించగల ప్రవర్తన, S–R	ప్రయోగం, నిబంధనం
గెస్టాల్ట్	వర్థీమర్, కోహ్లర్, కోఫ్కా	పూర్ణాలు, ప్రత్యక్షం, అంతర్దృష్టి	ప్రయోగం (దృగ్విషయాత్మక)
మనోవిశ్లేషణ	సిగ్మండ్ ఫ్రాయిడ్	అచేతన సంఘర్షణలు	స్వేచ్ఛా సాహచర్యం, స్వప్న విశ్లేషణ

వాదం	స్థాపకులు	దృష్టి	ప్రధాన పద్ధతి
మానవతావాద	మాస్లో, రోజర్స్	ఎదుగుదల, స్వీయ వాస్తవీకరణ, స్వేచ్ఛా సంకల్పం	వ్యక్తి అధ్యయనం, క్లయింట్ ఇంటర్వ్యూ
జ్ఞానాత్మక	నైసర్, పియాజే	ఆలోచన, స్మృతి, సమాచార ప్రక్రియ	ప్రయోగం, కంప్యూటర్ నమూనాలు

- **రంగాలు, ఒక్కో వాక్యంలో: చికిత్సా** (clinical; మానసిక రుగ్మతల నిర్ధారణ, చికిత్స), **మంత్రణ** (counselling; సాధారణ వ్యక్తుల రోజువారీ సర్దుబాటు సమస్యలు), **పాఠశాల** (school; పాఠశాలల్లోనే పని: పరీక్షలు, అభ్యసన, ప్రవర్తనా సమస్యలు), **విద్యా** (educational; బోధన, అభ్యసన సిద్ధాంతం), **న్యాయ** (forensic; చట్టం, కోర్టులు, నేరస్థులు, పోలీసులు), **పరిణామ** (evolutionary; పరిణామం ప్రవర్తనను ఎలా తీర్చిదిద్దింది), **పారిశ్రామిక–వ్యవస్థాగత** (industrial-organisational; పనిలో మనుషులు: ఎంపిక, శిక్షణ, మనోస్థైర్యం), **వికాస** (developmental; జీవితకాలమంతా మార్పు), **సామాజిక** (social; సమూహాల్లో వ్యక్తి), **ఆరోగ్య**, **సముదాయ**, **పర్యావరణ**, **క్రీడా**, **జ్ఞానాత్మక**, **జీవ / శరీరధర్మ**.
- **హింస (WHO వర్గీకరణ): స్వీయ నిర్దేశిత** (self-directed; తనపై తాను: ఆత్మహత్య, స్వీయ హాని), **వ్యక్తుల మధ్య** (interpersonal; కుటుంబం / జీవిత భాగస్వామి, సముదాయం), **సామూహిక** (collective; సమూహాలు చేసేది: యుద్ధం, అల్లర్లు, రాజ్య హింస).
- **జాతి వివక్ష** (racism): **జాతి లేదా చర్మం రంగు** కారణంగా మనుషుల పట్ల అన్యాయంగా వ్యవహరించడం. **వివక్ష** (discrimination) **ప్రవర్తన**; **దురభిప్రాయం** (prejudice) **వైఖరి**; **మూస భావన** (stereotype) **నమ్మకం**.

వివరణ

1. నిర్వచన ప్రశ్నను చదవడం. ఎక్కువగా అడిగే నిర్వచనాలు ఏ అంశాన్ని నొక్కి చెబుతాయో అందులో తేడా ఉంటుంది.

రచయిత	ముఖ్య పదాలు	అదనంగా ఏం చెబుతుంది
వుడ్‌వర్త్	వ్యక్తి కార్యకలాపాలు, పరిసరాలు	ప్రవర్తన ఎప్పుడూ పరిసరాలకు సంబంధించే జరుగుతుంది
మోర్గన్, కింగ్	మానవ, జంతు ప్రవర్తన, అన్వయం	జంతువులు కూడా; మనోవిజ్ఞానాన్ని అన్వయించడం దానిలో భాగం
బారన్	ప్రవర్తన, జ్ఞానాత్మక ప్రక్రియలు	అంతర్గత ప్రక్రియలనూ అధ్యయనం చేస్తారు
ఎన్‌సీఈఆర్‌టీ	మానసిక ప్రక్రియలు, అనుభవం, ప్రవర్తన, సందర్భాలు	అనుభవం (వ్యక్తినిష్ఠం), సందర్భం ముఖ్యం

ప్రవర్తన అంటే పరిశీలించగల లేదా కొలవగల ఏ ప్రతిస్పందన అయినా (నడవడం, మాట్లాడటం, గుండె వేగంలో మార్పు). **మానసిక ప్రక్రియలు** అంతర్గత కార్యకలాపాలు (ఆలోచించడం, గుర్తుంచుకోవడం, అనుభూతి చెందడం); ప్రవర్తన, స్వీయ నివేదిక ద్వారా వీటిని తెలుసుకుంటాం. **అనుభవం** అంటే ఒక స్థితి గురించి వ్యక్తికి ఉండే సొంత ఎరుక.

2. మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం స్వభావం.

- **ఒక శాస్త్రం:** క్రమబద్ధ పద్ధతులను (పరిశీలన, ప్రయోగం, పరీక్షలు) వాడుతుంది, పరికల్పనలను పరీక్షిస్తుంది, ఇతరులు పునరావృతం చేయగల ఫలితాలను మాత్రమే అంగీకరిస్తుంది.
- **ప్రకృతి, సామాజిక శాస్త్రం:** జీవ మూలాలు (నాడీకణాలు, హార్మోన్లు, జన్యువులు), సామాజిక మూలాలు (కుటుంబం, సంస్కృతి, సమూహాలు). అందుకే కొన్ని బోర్డులు దీనిని సైన్స్ విభాగంలో, మరికొన్ని ఆర్ట్స్ విభాగంలో ఉంచుతాయి.
- **వాస్తవిక, ఆదర్శాత్మకం కాదు:** ప్రవర్తన ఎలా ఉందో అలాగే వర్ణిస్తుంది; నైతిక నియమాలు నిర్దేశించదు (నీతిశాస్త్రంతో పోల్చండి).
- **శుద్ధ, అనువర్తిత:** శుద్ధ మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం సిద్ధాంతాన్ని నిర్మిస్తుంది (సాధారణ, ప్రయోగాత్మక, శరీరధర్మ); అనువర్తిత మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం దానిని ఉపయోగిస్తుంది (చికిత్సా, పారిశ్రామిక, విద్యా, న్యాయ).

- **దాని దత్తాంశం సాపేక్షం:** ప్రవర్తన వ్యక్తి, సందర్భం మీద ఆధారపడుతుంది; కాబట్టి దాని నియమాలు భౌతిక శాస్త్రంలా ఖచ్చితమైనవి కావు, సంభావ్యతా పరమైనవి.

3. పరిధి. మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం ప్రవర్తన మొత్తం శ్రేణిని అధ్యయనం చేస్తుంది: పిల్లలు, పెద్దలు, వృద్ధులది; సాధారణ, అసాధారణ వ్యక్తులది; వ్యక్తులు, సమూహాలది; మానవులు, జంతువులది; ప్రయోగశాలలో, రోజువారీ జీవితంలో (ఇల్లు, పాఠశాల, పని, కోర్టు, ఆసుపత్రి).

4. సందర్భంలో మైలురాళ్లు. గుర్తుంచుకోవలసిన సంవత్సరం **1879**: వుంట్ ప్రయోగశాల మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని తత్వశాస్త్రం నుంచి ప్రయోగశాల శాస్త్రంగా మార్చింది (APPSC 2023 "శాస్త్రీయ మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని మొదట ఎప్పుడు అంగీకరించారు" అని అడిగింది). ప్రత్యేక సహాయం అవసరమైన ఫ్రెంచ్ పాఠశాల పిల్లలను గుర్తించడానికి **బినే** (సైమన్‌తో, 1905) **మొదటి ప్రజ్ఞా పరీక్షను** రూపొందించారు; టెర్మన్ స్టాన్‌ఫర్డ్–బినే (1916) **IQ** ను ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చింది. **విట్‌మర్** (1896, పెన్సిల్వేనియా విశ్వవిద్యాలయం) మొదటి మనోవైజ్ఞానిక చికిత్సాలయాన్ని ప్రారంభించారు; ఆయనను చికిత్సా మనోవిజ్ఞాన శాస్త్ర స్థాపకుడు అంటారు.

5. చికిత్సా, మంత్రణ, ఇతర రంగాలు: తేడా గుర్తించడం.

రంగం	ఎవరితో పని	సాధారణ పని
చికిత్సా	మానసిక రుగ్మతలు ఉన్నవారు	నిర్ధారణ, మనోవైజ్ఞానిక పరీక్షలు, చికిత్స
మంత్రణ	సమస్యలు ఎదుర్కొంటున్న సాధారణ వ్యక్తులు	వృత్తి, వివాహ, చదువు, సర్దుబాటు మంత్రణం
పాఠశాల	పాఠశాలల్లో విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, తల్లిదండ్రులు	అభ్యసన సమస్యల మదింపు, ప్రవర్తనా ప్రణాళికలు
న్యాయ	కోర్టులు, పోలీసులు, జైళ్లు, నేరస్థులు	విచారణకు అర్హత, ప్రమాద మదింపు, సాక్షి ఖచ్చితత్వం, నేరస్థుల చికిత్స
పారిశ్రామిక–వ్యవస్థాగత	ఉద్యోగులు, సంస్థలు	ఎంపిక, శిక్షణ, నాయకత్వం, ప్రేరణ
పరిణామ	అనుకూలనంగా ప్రవర్తన	భాగస్వామి ఎంపిక, దూకుడు, సహకారం సహజ ఎంపిక ఫలితాలుగా
ఆరోగ్య	రోగులు, ప్రజలు	ఒత్తిడి, జీవనశైలి, అనారోగ్య ప్రవర్తన
సముదాయ	పరిసర ప్రాంతాలు, సమూహాలు	నివారణ, సముదాయ మానసిక ఆరోగ్య కార్యక్రమాలు
పర్యావరణ	మనుషులు, పరిసరాలు	రద్దీ, శబ్దం, వ్యక్తిగత స్థలం, కాలుష్యం

మనోవ్యాధి నిపుణుడు (psychiatrist) వైద్యుడు (ఎంబీబీఎస్ (MBBS), తర్వాత మనోవైద్యంలో ఎండీ (MD), డీఎన్‌బీ (DNB) లేదా డిప్లొమా); ఆయన మందులు రాయగలరు; చికిత్సా మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్త వైద్యుడు కాదు, పరీక్షలు, మానసిక చికిత్స (psychotherapy) వాడతారు. **మనోవైద్య సామాజిక కార్యకర్తలు** (psychiatric social workers) చికిత్సలో కుటుంబ, సముదాయ పక్షాన్ని చూసుకుంటారు.

6. మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం, సామాజిక సమస్యలు. మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం సమాజానికి ఎలా సహాయపడుతుందో సిలబస్ అడుగుతుంది. ప్రొబేషన్ అధికారికి ఇవి ముఖ్యమైన అంశాలు.

- **హింస, దూకుడు.** దూకుడు (aggression) అంటే మరొకరికి హాని చేసే ఉద్దేశంతో చేసే ప్రవర్తన. **శత్రుపూరిత** (hostile) దూకుడు బాధ పెట్టడమే లక్ష్యంగా ఉంటుంది; **సాధన రూప** (instrumental) దూకుడు ఏదైనా పొందడానికి హానిని సాధనంగా వాడుతుంది. వివరణలు: సహజాతం (ఫ్రాయిడ్, లోరెంజ్), **నిరాశ–దూకుడు పరికల్పన** (frustration–aggression hypothesis; డాలర్డ్, ఇతరులు, 1939), **సాంఘిక అభ్యసనం** (బండూరా బోబో బొమ్మ అధ్యయనాలు: పిల్లలు దూకుడు నమూనాలను అనుకరిస్తారు), నమూనాలుగా ప్రసార మాధ్యమాలు, కుటుంబ హింస. WHO హింసను దాని **స్వభావాన్ని** బట్టి కూడా వర్గీకరిస్తుంది: శారీరక, లైంగిక, మానసిక, **లేమి లేదా నిర్లక్ష్యం**.

- **దురభిప్రాయం, వివక్ష.** దురభిప్రాయం అంటే ఒక సమూహం పట్ల ప్రతికూల వైఖరి; వివక్ష దానిని ఆచరణలో పెడుతుంది (ఉద్యోగం, ఇల్లు, సీటు నిరాకరించడం). రూపాలు: **జాతి వివక్ష** (జాతి, రంగు), **కులతత్వం**, **లింగ వివక్ష** (sexism), **వయో వివక్ష** (ageism), మత, ప్రాంతీయ దురభిప్రాయం. తగ్గించే మార్గాలు: సమాన స్థాయిలో సమూహాల మధ్య **సంపర్కం** (ఆల్‌పోర్ట్ సంపర్క పరికల్పన, 1954), రెండు సమూహాలూ అవసరమయ్యే **ఉన్నత ఉమ్మడి లక్ష్యాలు** (superordinate goals; షెరిఫ్ రాబర్స్ కేవ్ అధ్యయనం), విద్య, చట్టాలు, "వారిని" "మనలో" భాగంగా తిరిగి వర్గీకరించడం.
- **పేదరికం.** మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం దాని ప్రభావాలను అధ్యయనం చేస్తుంది: పేలవమైన పోషణ, ఆరోగ్యం, తక్కువ ఆత్మగౌరవం, **అభ్యసిత నిస్సహాయత** (learned helplessness), తక్కువ కాల దృష్టి, తక్కువ పాఠశాల సాధన. **సాపేక్ష లేమి** (relative deprivation; తాము పోల్చుకునే ఇతరుల కంటే తాము అధ్వాన్నంగా ఉన్నామనే భావన) నిరపేక్ష పేదరికం కంటే కోపాన్ని, అశాంతిని బాగా ముందే చెబుతుంది. కేవలం నగదు కంటే నైపుణ్యాలు, స్వయం సమర్థత, సామాజిక మద్దతును జోడించే కార్యక్రమాలు బాగా పనిచేస్తాయి.
- **బాల నేరప్రవృత్తి** (juvenile delinquency). 18 ఏళ్ల లోపు వ్యక్తి చట్టాన్ని ఉల్లంఘించడం (భారత్‌లో "చట్టంతో సంఘర్షణలో ఉన్న బాలుడు": నేరం చేసినట్లు ఆరోపణ ఉన్న లేదా నిర్ధారణ అయిన, నేరం జరిగిన తేదీన 18 ఏళ్ల లోపు ఉన్న బాలుడు, బాల న్యాయ (పిల్లల సంరక్షణ, రక్షణ) చట్టం, 2015 (Juvenile Justice (Care and Protection of Children) Act, 2015), సెక్షన్ 2(13)). మనోవైజ్ఞానిక ప్రమాద కారకాలు: విచ్ఛిన్నమైన లేదా హింసాత్మక కుటుంబాలు, సరైన పర్యవేక్షణ లేకపోవడం, పాఠశాలలో వైఫల్యం, నేరప్రవృత్తి గల తోటివారు, మాదకద్రవ్యాల వాడకం, తక్కువ స్వీయ నియంత్రణ. మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు బాలుడిని మదింపు చేస్తారు, **బాల న్యాయ మండలి**కి (Juvenile Justice Board) సలహా ఇస్తారు (ఉదాహరణకు తీవ్ర నేరం ఆరోపణ ఉన్న 16–18 ఏళ్ల బాలుడి ప్రాథమిక మదింపులో, 2015 చట్టం సెక్షన్ 15), గృహాల్లో మంత్రణం, కుటుంబంతో పని, నైపుణ్య శిక్షణ నిర్వహిస్తారు.
- అదే జాబితాలోని ఇతర సమస్యలు: **మాదకద్రవ్యాల దుర్వినియోగం**, **లింగ వివక్ష**, మహిళలపై హింస, **ఆరోగ్యం, హెచ్ఐవీ అవగాహన**, **పర్యావరణ** ఒత్తిడి, **విపత్తు** ఆఘాతం.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

✗ "సైకాలజీ అనే పదాన్ని గోక్లెనియస్ 1950లో మొదట వాడారు." ✓ **1590** (APPSC 2023 ఆప్షన్‌లో "1950" అని ముద్రించింది; దానిని 16వ శతాబ్దంగా చదవండి).

✗ "శాస్త్రీయ మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం 1779లో లేదా 1889లో మొదలైంది." ✓ **1879**, వుంట్, లైప్‌జిగ్.

✗ "మొదటి ప్రజ్ఞా పరీక్షను విలియం జేమ్స్ లేదా వాట్సన్ రూపొందించారు." ✓ **ఆల్ఫ్రెడ్ బినే** (సైమన్‌తో, 1905).

✗ "వుడ్‌వర్త్ మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని ఆత్మ శాస్త్రంగా నిర్వచించారు." ✓ వుడ్‌వర్త్: **పరిసరాలకు సంబంధించి వ్యక్తి కార్యకలాపాలు**.

✗ "మోర్గన్, కింగ్ మానవ ప్రవర్తనను మాత్రమే అధ్యయనం చేశారు." ✓ **మానవ, జంతు** ప్రవర్తన, దానితో పాటు దాని అన్వయం.

✗ "పాఠశాల మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు, చికిత్సా మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు ఒకే పని చేస్తారు." ✓ **పాఠశాల** మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు విద్యా వ్యవస్థల్లో పనిచేస్తారు; **చికిత్సా** మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు మానసిక రుగ్మతలకు చికిత్స చేస్తారు.

✗ "పరిణామ మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం శిశు వికాసాన్ని అధ్యయనం చేస్తుంది." ✓ అది ప్రవర్తనలో **పరిణామం** పాత్రను అధ్యయనం చేస్తుంది; వికాసం **వికాస** మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం.

✗ "తనపై తాను చేసుకునే హింస వ్యక్తుల మధ్య హింస." ✓ అది **స్వీయ నిర్దేశిత**; వ్యక్తుల మధ్య హింస వ్యక్తుల మధ్య జరుగుతుంది; సామూహిక హింస సమూహాలు చేస్తాయి.

✗ "దురభిప్రాయం, వివక్ష ఒకటే." ✓ దురభిప్రాయం = **వైఖరి**; వివక్ష = **ప్రవర్తన**; మూస భావన = **నమ్మకం**.

✗ "చికిత్సా మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్త మందులు రాస్తారు." ✓ **మనోవ్యాధి నిపుణుడు** (వైద్యుడు) మాత్రమే రాస్తారు.

త్వరిత పునశ్చరణ

- మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం = ప్రవర్తన, మానసిక ప్రక్రియల శాస్త్రం.
- వుడ్‌వర్త్: పరిసరాలకు సంబంధించి వ్యక్తి కార్యకలాపాలు.
- మోర్గన్, కింగ్: మానవ, జంతు ప్రవర్తన + అన్వయం; బారన్: ప్రవర్తన, జ్ఞానాత్మక ప్రక్రియలు.
- ప్రకృతి, సామాజిక శాస్త్రం రెండూ; APPSC కి: సామాజిక శాస్త్రం.
- 1860 ఫెక్నర్; 1879 వుంట్ లైప్‌జిగ్; 1890 జేమ్స్; 1896 విట్‌మర్ చికిత్సాలయం; 1905 బినే పరీక్ష; 1913 వాట్సన్.
- భారత్: కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయం ప్రయోగశాల 1915; గిరీంద్రశేఖర్ బోస్, మనోవిశ్లేషణ 1922.
- ఏడు వాదాలు: నిర్మాణ, ప్రకార్య, ప్రవర్తనా, గెస్టాల్ట్, మనోవిశ్లేషణ, మానవతావాద, జ్ఞానాత్మక.
- చికిత్సా = రుగ్మతలు; మంత్రణ = సాధారణ సమస్యలు; పాఠశాల = పాఠశాలల్లో; న్యాయ = చట్టం; పరిణామ = పరిణామం.
- WHO హింస: స్వీయ నిర్దేశిత, వ్యక్తుల మధ్య, సామూహిక.
- జాతి వివక్ష = జాతి లేదా రంగు కారణంగా అన్యాయమైన వ్యవహారం; దురభిప్రాయం (వైఖరి) → వివక్ష (చర్య).